

BIFURKÁCIÓ VAGY EGYSÉGES ELJÁRÁS, ALAPVETŐ SZEMPONTOK A MAGYAR SZABADALMI JOGBAN*

SZILÁGYI Gábor**

1. Bevezetés

A magyar szabadalmi jog rendszerében már régóta ismert kifejezés a bifurkáció. Ez az elsőre sokak számára ismeretlennek tűnő fogalom jelentősen határozza meg a jogterületet. Jelen tanulmányban a jogintézmény legfontosabb ismérveit kívánom bemutatni, és rávilágítani az esetlegesen felmerülő kérdésekre.

Amennyiben a bifurkációs rendszer fogalmát szeretnénk meghatározni, azt mondhatjuk, hogy a jog érvényességéről és a jog érvényesíthetőségéről döntő szervezet nem azonos. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy valamely iparjogvédelmi oltalom megsértése esetén a bitorlás iránt indult perben eljáró bíróság kizárólag arról dönthet, hogy a jog (oltalom) – pl.: szabadalom, védjegy, használati minta – alapján marasztható-e az alperes. Nincs azonban a bíróságnak döntési kompetenciája abban, hogy ez a hivatkozott jog, érvényesen illeti-e meg a felperest. A jog érvényessége tekintetében a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (továbbiakban: SZTNH) mint közigazgatási hatóság jár el, előtte lehet a megadott oltalom érvényességét vitássá tenni. Amennyiben a bitorlás iránt indult pernek előkérdése a jog érvényessége, mert a perbevitt oltalom érvénytelenítése iránt eljárás indult, az iparjogvédelmi hatóság eljárásának befejezéséig a bíróság a pert felfüggeszti a Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban Pp.) 123. § (1) bekezdése alapján. Az előkérdés eldönté-

* A tudományos közlemény elkészítését az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00007 azonosító számú, „Tehetségből fiatal kutató” A kutatói életpályát támogató tevékenységek a felsőoktatásban című projekt támogatta.

** Dr. Szilágyi Gábor, tanársegéd, Budapesti Gazdasági Egyetem); PhD hallgató, Debreceni Egyetem Marton Géza Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola.

se körében a jog érvényességét az alperes a perben tehát nem vitathatja, hanem az SZTNH előtt kell megindítani az adott oltalom státuszát érintő – törlési vagy megsemmisítési – eljárást. Bifurkációs rendszerben zajlanak a szabadalmi, nemzeti védjegy, nemzetközi védjegy, és nemzeti formatervezési mintaoltalmi perek.¹ Nem mondható el azonban a bifurkációs rendszer kizárólagossága valamennyi iparjogvédelmi (bitorlási) perre.

Említést érdemel az úgynevezett vegyes rendszer is, az európai uniós védjegy, a közösségi formatervezési mintaoltalmi, és a használati mintaoltalmi perek esetében. A vegyes rendszerben az alperes választása szerint alakul a per menete. Az iparjogvédelmi jogot, amelyre hivatkozással a felperes ellene pert indított, egyrészt vitássá teheti a szakhatóság előtt, ekkor a Pp. 123. § (1) bekezdése szerint a per felfüggesztésre kerül. Lehetősége van az alperesnek azonban arra is, hogy az irányadó uniós jogszabályi rendelkezés alapján² (a Pp. 204. § (1) bekezdésének megfelelően) a perben viszontkeresettel éljen, amelyben a bíróság előtt vitathatja a jog érvényességét, ez esetben erről az eljáró bíróság dönt.

Természetesen megkülönböztethető még a nem bifurkációs rendszerű egységes eljárás is, ahol a jog érvényessége és érvényesíthetősége tárgyában is egy fórum, vagyis a bíróság dönt. Erre példaként a szellemi alkotások jogának területéről Magyarországon a szerzői jog említhető meg.³

Jelen írásban kísérletet teszek a hazai bifurkációs rendszer legfontosabb jellemzőinek és anomáliáinak feltérképezésére és bemutatására. Felhívom a figyelmet azonban, hogy az írás nem az egyes szakkérdések részletes kifejtésére, hanem a jelenlegi állapotokról készülő „pillanatfelvétel” összefoglaló jellegű leírására szolgál. Ennek megfelelően nem kíván konkrét javaslatot tenni a rendszer megváltoztatására, hanem csak utalni azon kérdésekre, amelyek vizsgálata tárgyában további tudományos munkák elvégzése lehet kívánatos.

¹ CSÓTI Tamás: *Bírósági eljárások iparjogvédelmi ügyekben – Polgári peres eljárások II.* Budapest, SZTNH, 2018.

² Az Európai Parlament és Tanács 2017/1001 rendelete 58. cikk (1) bekezdés. 6/2002/EK rendelet 5. szakasz 24. cikk (1) bekezdés.

³ A szerzői jog megsértése iránt indult perben ugyanis, ha az alperes vitatja, a bíróság ítéli meg, hogy a perbeli alkotást megilleti-e a szerzői jogi védelem.

2. A hatályos hazai szabályozás

A magyar szabadalmi jogban alapvetően a bifurkációs rendszer érvényesül.⁴ Amennyiben szabadalom megsemmisítése iránti igény merül fel, az erre irányuló kérelmet az SZTNH bírálja el első fokon.⁵ Amennyiben a szabadalmat a hatóság megsemmisíti az oltalom a keletkezésre visszaható hatállyal *ex tunc* szűnik meg.

A szabadalombitorlás iránti perre a Fővárosi Törvényszék rendelkezik hatáskörrel és kizárólagos illetékességgel jár el.⁶ A szabadalombitorlási perben azonban – mint arra már utaltam a bevezetőben – a bíróság nem dönthet a szabadalom érvényességéről. Amennyiben a per alapjául szolgáló szabadalom érvényességét az alperes vitatja, a bíróság a pert felfüggeszti az SZTNH előtt indult eljárás jogerős befejezéséig.⁷ Ez esetben bármely fél kérelmére lehetőség van a megsemmisítési eljárás gyorsított lefolytatására.⁸ Itt érdemes megjegyezni, hogy ugyan a magyar bifurkációs rendszer Németországból ered⁹ és azzal a mai napig sok hasonlóságot mutat, azonban mégsem szükséges Magyarországon a bitorlási per felfüggesztése esetén a bíróságnak mérlegelni a megsemmisítés esélyeit.¹⁰ 2016 óta az SZTNH előtt indult és már lezárult megsemmisítési eljárások átlagos időtartama 17 hónap,¹¹ amely iparági szereplők véleménye szerint túl hosszúnak tekinthető.

Az első fokon eljáró közigazgatási szerv (SZTNH) határozatának megváltoztatását a Fővárosi Törvényszéknél lehet kérni (második szint), majd a harmadik szinten a Fővárosi Ítéltábla, mint másodfokú bíróság jár el, végül pedig rendkívüli jogorvoslati fórumként a Kúriára kerülhetnek az ügyek (negyedik szint). Mint az a fentiekből is látható, az SZTNH előtt induló és az oltalom létevel

⁴ PAPP László: Új tendencia vagy múlt szeszély? A szellemitulajdon-védelmi bíráskodás áttekintése. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2017/4. 23.

⁵ 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (továbbiakban: Szt.) 44. § (1) bekezdés c) pont.

⁶ Szt. 104. § (1) bekezdés c) pont.

⁷ Pp. 123. § (1) szerint.

⁸ Szt. 81/A. § (1) bekezdés.

⁹ PAPP i. m. 23.

¹⁰ SZAKÁCS Eszter: Párban vagy szingliként: Bifurkáció, avagy a szabadalombitorlási és megsemmisítési kérelmek szét(nem) választása itthon, külföldön és az Egységes Szabadalmi bíróságra vonatkozó tervekben. *MIE Konferencia*, Szeged, 2012. május 10–11.

¹¹ Az Igazságügyi Minisztérium vitaanyaga a szabadalmi jogérvényesítés terén fennálló bifurkációs rendszer felülvizsgálatának lehetőségeiről 2020. december 1. (továbbiakban: Vitaanyag) 3.

kapcsolatos ún. státuszeljáráások közül kiemelt szabadalom megsemmisítési eljárás, a jogorvoslatok igénybevételével olyan négy szintű eljárás, amely az igényérvényesítés és a végső döntés meghozatalának időtartamát jelentősen megnöveli.

A szabadalmi oltalommal kapcsolatos ügyekben nélkülözhetetlen a speciális, adott műszaki szakterületnek megfelelő műszaki szakismeret, amit a felsőfokú műszaki szakképesítés garantál. Az SZTNH előtti eljárásban ennek feltételei adottak, mert az érdemi vizsgálatot végző elbírálók műszaki szaktudása teljes szakterületi lefedettséget biztosít. Az SZTNH határozatának megváltoztatása iránti kérelem tárgyában első fokon a Fővárosi Törvényszék három hivatásos bíróból álló, speciális összetételű tanácsban jár el, akik közül két tag felsőfokú műszaki, vagy ezzel egyenértékű szakképesítéssel rendelkezik.¹²

A Fővárosi Törvényszék határozata ellen benyújtott fellebbezést, akárcsak a másodfokú (jogerős) határozat ellen benyújtott felülvizsgálati kérelmet – az eljáró tanács műszaki szakértelmet biztosító speciális összetételére vonatkozó szabály hiányában – három jogi végzettségű hivatásos bíróból álló tanács bírálja el. Általános gyakorlat a műszaki tárgyú ügyekben a kettős képviselet, a feleket az iparjogvédelemre szakosodott ügyvédi irodák mellett az adott műszaki területen szakképesítéssel rendelkező szabadalmi ügyvivők is képviselik. (Itt jegyzendő meg, hogy az iparjogvédelmi ügyekre szakosodott jogi végzettségű bírók részéről a speciális jogterület alapos ismerete és e jogterületen való jártasság mellett is, minden egyes szabadalmi ügyben rendkívüli erőfeszítést, kitartást, energiát és időt igényel a műszaki tartalom megtanulása, a felek érvelésére való reflektálás – a tisztességes eljárás elvének érvényesülése érdekében.)

A bíróság előtti rendes és rendkívüli jogorvoslati szakokban a hiányzó szakértelem pótlása a Pp. rendszerében biztosított szakértő kirendelésével nem feltétlenül garantálható. Rámutatnak erre a korábban hivatkozott Igazságügyi Minisztérium vitaanyagában felvázolt problémakörök is (igazságügyi szakértői névjegyzékben a választék hiánya, Iparjogvédelmi Szakértői Testület szakértőként való igénybevételének korlátozott eljárásjogi lehetőségei, a felek által választott szakértő függetlenségének vitathatósága, különösen egyes tudományterületeken, pl. gyógyszer szabadalmi ügyekben). Másrészt nem tehető automatizmussá a másodfokú eljárásban – a hiányzó szakértelem pótlására – a szakértő kirendelése, amellyel a bíróság lényegében az ügy érdemében való döntést a szakértőre delegálná és az eljárás további elhúzódásához is vezetne. A nemperes eljárásban magánszakértő alkalmazásának nincs helye, a Kúria

¹² Szt. 87. §.

előtt pedig bármilyen szakértő igénybevétele a bizonyítás kizártsága miatt egyáltalán nem lehetséges. Ezzel szemben újabban egyre gyakrabban fordul elő a felülvizsgálati szakban a felek részéről a hatályon kívül helyezésre irányuló indítvány indokaként az anyagi pervezetés körében olyan eljárási szabálysértésre hivatkozás, hogy a jogi végzettségű bíróból álló másodfokon eljáró tanács műszaki szaktudás hiányában, szakértő kirendelését mellőzve bírálta el érdemben a jogvitát.

3. Nemzetközi kitekintés

A nemzetközi gyakorlatot áttekintve megosztott jelleggel találhatunk egységes eljárási elvet alkalmazó államokat, és a bifurkációs rendszert alkalmazó államokat is. Amennyiben a bifurkációs rendszert alkalmazó európai államokból szeretnénk néhányat kiemelni, érdemes megemlíteni Németországot, Ausztriát, Csehországot, Lengyelországot, és Szlovákiát. Az egységes eljárás elvét követi azonban Franciaország, Hollandia, Belgium, Olaszország, Svédország és Finnország.

A főbb szabadalmi perrendszerek főbb jellemzőinek áttekintése

	Kína	Franciaország	Németország	Japán	Hollandia	Dél-Korea	Egyesült Királyság	Egyesült Államok
Bifurkációs rendszerű	igen	nem	igen	igen	nem	igen	nem	nem
Függetlenítés utáni felülvizsgálat	nem	igen (EPO)	igen (EPO, DPMA)	igen	igen (EPO)	igen	igen (EPO)	igen
Faktódszaki tárgyalás	igen	nem	nem	nem	nem	nem	nem	igen
Előzetes végzés	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen
Büntetőjogi felelősség	nem	igen	igen	igen	igen	igen	igen	nem
Átlagos időtartam első fokon [hónap]	6-18	18-24	14	12-15	12	10-18	24-36	18-42
Büntető célú kártérítés	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	igen
Átlagos költségek első fokon [e USD]	20-150	60-250	90-250	300-5000	70-250	150-400	1000-2000	1000-6000
Az elsőfokú bíróságok száma	18 szakosított + rendes bíróság	1	12+1	2	1	5	2	94
Speciális bírósági bírák első fokon	részben	igen	igen	igen	igen	részben	igen	nem
Speciális fellebbviteli bíróság	igen	nem	nem	igen	nem	igen	nem	igen
Használati mintaoltalom	igen	nem	igen	igen	nem	igen	nem	nem
Formatervezésiminta-oltalom	igen	nem	nem	nem	nem	nem	nem	igen

Forrás: World Intellectual Property Indicators 2018, WIPO, Genf 2018. (saját fordítás)

Mint a fenti táblázatban is látható, a világ főbb szabadalmi perrendszerének összehasonlításában, a bifurkációs rendszer alkalmazása és az eljárások tartama között lehet kapcsolat, azonban számos más tényezőt is szükséges figyelembe vennie az ilyen jellegű állítások megalapozott tételére. Napjainkban számos iparági szereplő megkérdőjelezi a bifurkációs rendszer szükségességét, és gátját érzi a gyors és hatékony jogérvényesítésének. Álláspontom szerint azonban

sokkal inkább lehet célravezető a hatályos rendszerek finomhangolása, mint a radikális váltás azok között.

4. Következtetések, és megfontolandó kérdések

A fent kifejtett érvek és szempontok alapján a következő javaslatokat tartom megfontolásra érdemesnek egy esetleges jogalkotási eljárás során, amely hozzájárulhat a bifurkációs rendszer hatékonyabb működtetéséhez.

Az első javaslatom a szabadalom megsemmisítése iránt indult eljárásban a négy szintű fórumrendszer megszüntetése a rendkívüli jogorvoslati szak kizárásával és azzal, hogy a Fővárosi Ítéltábla másodfokon eljáró tanácsa is speciális összetétellel, műszaki szakbírókból álló tanácsban jár el. Ezzel a megoldással az eljárások befejezésének ideje mérsékelhető lenne, és csökkenhetne a felek részéről pertaktikai okból elhúzódó eljárások száma is.

Végül a legfontosabb, nem csak a bifurkációs rendszerrel, hanem a magyarországi szabadalmi bíraskodás rendszerével kapcsolatban meggondolásra váró kérdés, amely a szabadalmi ügyekben és perekben a bírósági eljárás jogorvoslati fórumain a műszaki szakértelem hiányának hatékony kiküszöbölése. Mind az ún. státusz ügyekben (szabadalmi bejelentés, szabadalom megsemmisítése, nemleges megállapítási eljárás), mind a szabadalmi perekben [Szt. 104. § (1) bek. a)–c) pont] jogos elvárás a felek részéről, hogy az idő- és költségigényes szakértői bizonyítás helyett – annak egyéb anomáliáit nem is tekintve – a bírósági rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárásokban is műszaki szakképesítéssel rendelkező hivatásos bírókból álló szaktanácsok kerüljenek felállításra. Ezzel a megoldással jelentős lépést tehetnénk, szabadalmi jog, mint komoly műszaki tartalommal is bíró jogterület fejlesztése érdekében, amely pedig közvetlenül hozzájárulhatna az eljárások idejének rövidüléséhez, és közvetetten a feltalálók részéről a szabadalmi rendszer legitimációjához és e révén pedig a szabadalmi bejelentések számának növekedéséhez.